

Špačková, Stanislava

Geonyma

In: Špačková, Stanislava. *Rusko-česká ekvivalence propriálních lexik : vlastní jména v překladu*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017, pp. 149-167

ISBN 978-80-210-8687-6; ISBN 978-80-210-8688-3 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137141>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

8 GEONYMA

Geonyma jsou druhy onymických objektů, které leží v krajině a jsou kartograficky fixovány v mapách. Dělí se na toponyma, astronyma a anemonyma. Toponyma tvoří mezi geonymy početně nejvýznamnější skupinu.

Geonyma často obsahují **adjektivní přívlaskty** (*velký, dolní, starý, suchý, jelení; медвежий, волчий, южный*) a **klasifikátory (označení druhu objektu)**, které jsou obvykle tvořeny substantivem (*jezero, hora, město; нпуд, пека, гора...*), např. *Dolní rybník, Медвежья гора*. Pokud se nejedná o překlad vědecké studie, kartografické literatury nebo jiného odborného textu, kde je zachování formální podoby propria důležité, volíme překlad se zachováním sémantické hodnoty, tedy **kalk, polokalk** nebo **substituci** (*Velké jezero – Большое озеро*); v odborné literatuře **transkripce** (*Velké jezero – Белке-Езеро*). V turistických průvodcích je nejvhodnější **zdvojený převod** (*Kravi hora – Коровья гора / Краву-Гора*), přičemž transkribovanou podobu umísťujeme do závorky, protože obvykle ji není možné skloňovat.

8.1 Toponyma

Vnější forma toponym je zvláště důležitá pro stanovení jednoznačné shody při identifikaci objektu. Pokud je vnější forma nedostatečně zachována, může docházet k nejrůznějším omylům. Toponyma vstupují do právních vztahů v legislativních dokumentech, v dokumentech místní samosprávy, dopravy a spojů. Dále se vyskytují v mapách, turistických průvodcích, informačních dokumentech a všude, kde je potřeba jednoznačně lokalizovat místo nebo území. Z toho důvodu by vnější forma zeměpisného názvu měla být závazná a jednoznačně identifikovatelná i za hranicemi svého přirozeného výskytu. Tento požadavek však komplikuje:

- výskyt exonym;
- zvyk překládat adjektivní komponenty a označení druhu objektu sémanticky;
- nemožnost přesně zachovat formální podobu při převodu mezi jazyky s různými grafickými soustavami a jinými morfosyntaktickými zákonitostmi;
- nedostatečně zpracovaná pravidla převodu;
- neznalost překladatelů a dalších účastníků komunikace.

8.1.1 Exonyma a problém standardizace

Exonyma jsou domácí podoby cizích zeměpisných názvů a antroponym označující objekty a osoby ležící a žijící vně území domácího jazyka. V českém jazyce se setkáváme například s exonymy *Rakousko (Österreich)*, *Dillí (Delhi)*, *Kišiněv (Chišíněv)*, *Cáchy (Aachen)*, *Peking (Beijing)*... I jméno města *Kyjiv* se dá považovat za exonymum, neboť správný fonetický přepis by byl *Kyjiv*, stejně tak *Lvov – Lviv*.

Existence exonym je v dnešním propojeném světě z praktického hlediska spíše na obtíž, protože dubletní názvy mohou způsobovat problémy v dopravě, poštovních službách, turismu apod. Z toho důvodu OSN přistoupila ke standardizaci názvů, kterou se zabývá od 50. let 20. století s cílem usnadnit vydávání mezinárodních map a jiných kartografických publikací. V roce 1960 proto vznikla skupina UNGEGN (the United Nations Group of Experts on Geographical Names), která tuto problematiku zpracovává a iniciuje vydávání příruček *Ungegn Toponymic Guidelines*. Skupina stanovuje, které názvy budou považovány za standard⁷⁵. Cílem organizace UNGEGN je shromažďovat a propagovat tzv. *Toponymické směrnice (Toponymic guidelines for map and other editors, for international use)*, které by měly obsahovat informace o toponymech všech členských států za účelem standardizace zeměpisných názvů. Směrnice mimo jiné obsahují fonetická pravidla pro čtení zeměpisných názvů, seznam apelativ označujících druh objektu, která se vyskytují v toponymii daného státu (slova jako *jezero, řeka, průsmyk...*), a jejich překlad do angličtiny, seznam zkratek, které se v mapách objevují, apod. Toponymický standard pro Českou republiku je možné nalézt na adrese: http://www.cuzk.cz/Zivotni-situace/Poradci-a-poradni-organy/Nazvoslovna-komise-CUZZK/Geograficke-nazvoslovne-seznamy/Toponymic_guidelines_of_the_Czech_republic.aspx.

Toponymická směrnice pro Rusko prozatím nebyla OSN dodána.

Pokud skupina UNGEGN stanoví některou z podob toponyma jako oficiální mezinárodní název, měly by jej všechny členské státy ve všech oficiálních mezinárodních dokumentech závazně používat. Z dvojice *Beijing – Peking* je první název oficiální, který se používá v mezinárodní dopravě, mapách, spojích apod.

⁷⁵ Standardizovaný název je takový název, který byl vybrán z množiny alternativních názvů a schválen orgánem, který je zplnomocněn přijímat taková rozhodnutí.

Podoba *Peking* je české exonymum, které je nutné používat výhradně v českých textech, které nemají mezinárodní charakter.

8.1.2 Obecné zásady převodu toponym

Způsob převodu toponym závisí na mnoha okolnostech. Je třeba si nejdříve uvědomit:

- zda převádíme název pro kartografické účely (mapy) s mezinárodní platností, nebo pouze s lokálním významem;
- zda existuje, nebo neexistuje exonymum (při tvorbě dokumentů s lokálním významem);
- zda převádíme jmenné seznamy, nebo souvislé texty;
- jakého typu je toponymum, které převádíme;
- zda je součástí toponyma klasifikátor (apelativní označení druhu objektu), a pokud ano, jakého je charakteru (samostatný lexém nebo jen slovtvorný formant, viz kapitola 8.1.2.1).

Při převodu pak můžeme zvolit následující postup:

1. Existuje-li exonymum, využíváme (v textech lokálního významu) tuto podobu.
2. Neexistuje-li, proprium transkribujeme, z tohoto pravidla však existuje velké množství výjimek, toponyma se mnohdy převádějí i pomocí kalku nebo částečného kalku (viz kapitola 8.1.3).
3. Transkribované VJ přizpůsobíme ortografickým pravidlům cílového jazyka (psaní pomlček, velkých písmen apod., viz kapitola 8.5). Jedná se o transkripční metodu převodu s adaptací.
4. V mezinárodních mapách se toponyma uvádějí v původní grafické podobě (grafická transplantace), názvy psané jiným písmem než latinkou se uvádějí ve dvojí podobě – původní a transliterované.
5. Grafická transplantace je u toponym v souvislých textech zcela nevhodná, naopak v mezinárodních mapách žádaná.⁷⁶

⁷⁶ «Абсолютно неприемлемым для передачи топонимов следует признать метод прямого графического переноса. Недопустимо включение топонимов в текст русского перевода в исходной (латинской) графике. Это относится и к микротопонимам (названиям объектов городской среды или ландшафта)» [Jermolovič 2005: 272–273].

8.1.2.1 Překlad apelativní části toponym

Označení druhu objektu může být vyjádřeno sémantickým morfémem (*Konopiště*), pseudomorfémem (*Новгород*) či samostatným slovem (*mys Dobré naděje*) s klasifikační funkcí:

Velikonoční ostrovy; Москва-река; Новгород; Замоскворечье; Петушки; Храдиště; Konopiště; Pavlov; Archlebov; Kyjov.

Klasifikační komponent podává informaci o charakteru propria pouze mluvčímu výchozího jazyka, který podle apelativní části může poznat, že se jedná např. o řeku, horu, město, vesnici apod. Transkripcí se tato informace ztrácí, musíme proto dbát na její nahrazení vhodnými lexikálními jednotkami (např. rozšířením informačního základu), pokud tato informace nevyplývá z kontextu. Do nového jazyka přenášíme **označení druhu objektu (klasifikátor)** následovně:

- Je-li vyjádřen pouze morfematically, uijeme **transkripce** (*Archlebov – Архлебов*), v případě možnosti a potřeby doplníme **rozšířením** (*Kyjov – z. Куёв*).
- Tvoří-li ho samostatné slovo, bývá často překládána **kalkem** (*Охотское море – Ochotské moře, náměstí Svobody – площадь Свободы*). Při překladu z neslovanských jazyků se i pro celé lexikální jednotky užívá **transkripce** (*Times Square – Таймс-Сквер, Long Island – Лонг-Айленд*). Ta se užívá i u slovanských lexikálních jednotek, pokud apelativní část převáděného toponyma nemá v přijímajícím jazyce vhodný ekvivalent, nebo ekvivalent existuje, ale má příliš odlišnou vnitřní formu (*Mariánské Lázně – Марианские-Лазне, Невский проспект – Něvský prospekt*). Transkripce dáváme přednost také tehdy, když je cílový text oficiálního charakteru a je žádoucí zpětná dohledatelnost.

Při překladu apelativní části propria pomocí **kalku** mnohdy bývá problém nalézt vhodný překladový ekvivalent. Možnosti jsou následující:

1. dohledání výrazu v dvojjazyčných překladových slovnících;
2. dohledání výrazu v překladatelských příručkách;
3. dohledání výrazu v toponymických standardech vydaných komisí UNGEGN;
4. analýza reálií dle podobnosti pojmenovávacího systému a vytvoření jména podle analogického modelu (substituace).

8.1.2.2 Překlad názvů administrativních jednotek České republiky a Ruské federace

Apelativní části proprií, které někdy vyvolávají při překladu problém, jsou názvy administrativních jednotek. Ruské slovo *район* je ve *Velkém česko-ruském slovníku* bez bližší specifikace přeloženo jako *oblast, pásmo, kraj; okres, obvod (administrativní jednotka); čtvrť (район города)*. Bez hlubší znalosti ruského a českého admini-

strativního dělení není možné například pro toponymum *Ленинградский район* z uvedených variant vybrat správnou možnost. Nabízejí se následující varianty: *Leningradský rajon*, *Leningradská oblast*, *Leningradský okres*, *Leningradský kraj*, *Leningradský obvod* nebo *čtvrť Leningradský rajon*. Všechny vypadají na první pohled přijatelně, správná je však jen jedna.

Podle následujícího výkladu má slovo *район* v ruštině více významů: «Районы входят в состав республик, областей, краёв. Крупные города делятся на городские районы.»⁷⁷ Tato informace nás ke správnému řešení přivede jen tehdy, když zjistíme, jaké jsou české ekvivalenty jednotlivých ruských pojmů. Tedy pojem *республика/республика* má v češtině i ruštině přibližně stejný význam, stejně tak *край/край*. Přeložit ruský pojem *область* je složitější, protože *oblast* se v češtině jako územně správní jednotka nepoužívá. Svým významem se přibližně kryje s českým pojmem *kraj*, takže by se tak dala překládat, protože mezi pojmy *область* a *край* není z právního hlediska dnes v ruštině žádný rozdíl: «В настоящее время юридическое различие между краем и областью отсутствует. В Советском Союзе (в соответствии с Конституцией СССР 1977 г., гл. 11) такое различие существовало: автономная область могла входить в состав союзной республики либо края, но не области.»⁷⁸ Protože v dnešní době mezi těmito pojmy není žádný rozdíl, ve směru z češtiny do ruštiny české slovo *kraj* doporučujeme překládat jako *край* (*Житоморавский край* > *Южноморавский край*). Při překladu z ruštiny do češtiny by sice bylo přesnější překládat *область* jako *kraj*, protože pojem *oblast* v českém územně správním dělení neexistuje, na druhou stranu to však může čtenáře přeloženého vlastního jména zmást, kdyby byla potřeba pojem převést zpět do ruštiny. Z toho důvodu je vhodnější ruské slovo *область* překládat jako *oblast*, byť to není zcela přesné. Pro vytvoření správného ekvivalentu je potřeba ještě vysvětlit české pojmy *kraj* (vyšší územně samosprávný celek, v ČR je 14 krajů); *okres* (územně správní jednotka střední úrovně, která je vyšší než obec a nižší než kraj) a *městská část / městský obvod* (pojmy jsou rovnocenné, označují čtvrti statutárních měst).

Porovnáním ruského a českého územně správního dělení můžeme vyvodit, že:

- označuje-li *район* část republiky, překládá se jako *kraj*;
- označuje-li *район* část kraje/oblasti (rusky *край, область*), překládá se jako *okres*;
- označuje-li *район* část statutárního města, překládá se jako *městská část* či *městský obvod*, často se také užívá neoficiální pojem *městská čtvrť*.

77 Příspěvatelé Wikipedie. *Rajon*. In Wikipedia The Free Encyclopedia. [online]. 22. 4. 2015 [cit. 21.11.2015]. Dostupné z <https://ru.wikipedia.org/wiki/Район>.

78 Příspěvatelé Wikipedie. *Kraj (Rossija)*. In Wikipedia The Free Encyclopedia. [online]. 27. 7. 2015 [cit. 21.11.2015]. Dostupné z <http://ru.wikipedia.org/?oldid=72391340>.

Z důvodu nejednoznačnosti ruského slova *район* je proto za účelem stanovení správného ekvivalentu potřeba vyhledat na mapě, co přesně slovo označuje. Tak zjistíme, že *Ленинградский район* je součástí většího geografického celku – nachází se na severu Krasnodarského kraje. Vzhledem k tomu, že je součástí kraje a sdružuje 12 obcí, vhodný překlad je *Leningradský okres*, protože je to územně správní jednotka střední úrovně, vyšší než obec a nižší než kraj. Pojem *Ленинградский район* však na (historické) mapě nalezneme ještě jednou, do roku 1991 totiž označoval jednu z částí Moskvy. Tento pojem bychom (v historických textech) převáděli jako *Leningradský obvod*, protože je součástí města. Kromě toponyma *Ленинградский район* existuje ještě *Ленинградская область*. Protože, jak jsme uvedli výše, pojem *область* má podobný význam jako české slovo kraj, spojení *Ленинградская область* přeložíme buď jako *Leningradský kraj*, případně jako *Leningradská oblast*, což může být vhodnější z důvodu zpětné reverzibility (volba slova *oblast* či *kraj* závisí na typu překládaného textu).

Administrativní členění Ruské federace a překlad jednotlivých kategorií

Podle ústavy z roku 1993 a pozdějších změn sestává Ruská federace k 1. lednu 2015 z 85 subjektů (rusky: субъекты), které se dělí do 6 kategorií s různým stupněm politické autonomie.

- 22 *республики* – překládáme jako **republika**;
- 46 *областей* – překládáme substitučně jako **kraj**, nebo z důvodu zpětné reverzibility jako **oblast**;
- 9 *краёв* – překládáme také jako **kraj** (jak jsme uvedli výše, v dnešním ruském jazyce není mezi pojmy *край* a *область* rozdíl);
- 1 *автономная область* (*Еврейская автономная область* – *Židovská autonomní oblast*) – překládáme jako **autonomní oblast**;
- 4 *автономных округа* – překládáme jako **autonomní okruhy**;
- 3 *федеральных города* – překládáme jako **federální města**.

Kromě toho se v ruské toponymii často využívají termíny *населённый пункт*, *село*, *поселёк*, *община*, *муниципалитет*, které můžeme shodně překládat jako **obec** (v textech odborného charakteru). V beletrii a méně odborných textech budeme volit spíše pojmy **město**, **městys** či **vesnice**.

Administrativní členění České republiky a překlad jednotlivých kategorií

Česká republika se dělí na třináct krajů a hlavní město Praha. Kraje se dále dělí na okresy, ve kterých se nacházejí obce.

- **Kraj** (rusky *край*), například *Южноморавский край*.
- **Okres** (rusky *район*), například *Брно-город*, *Брно-пригород*, *Йиндржихув-Градец*.
- **Obec** (rusky *община*, *муниципалитет*), například *Кралупы-над-Влтавоу*,
v obcích můžeme dále vydělovat:

- **obce** (neoficiálně *vesnice*, rusky *населённый пункт, село, посёлок*),
- **obce s rozšířenou působností**,
- **městysy** (je možné použít překlad *местечко*),
- **města** (rusky *город*).

Dle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení); §1; ve znění ze dne 2014-10-04 je *obec* základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce. Obce jsou tvořeny obvykle jednou nebo několika *vesnicemi* (rusky *село, деревня*) a přilehlým územím. Některým větším a významnějším obcím byl udělen status *města* (rusky *город*). Ruský pojem *деревня* označuje obec natolik malou (často bez zpevněné komunikace a kostela), že většina českých vesnic se může označovat ruským pojmem *село*, nikoli *деревня*. Na druhou stranu pojem *село* může mít někdy pejorativní charakter, takže dle kontextu může být vhodnější užít pojem *деревня*.

rusky	česky
республика	republika
область	kraj / oblast
край	kraj
район	kraj (část republiky)
	okres (část kraje)
	městský obvod / městská část, čtvrť (část města)
населённый пункт, село, деревня, посёлок, община, муниципалитет, местечко	obec (v odborné literatuře)
	město, městys, vesnice (v beletrii)
česky	rusky
kraj	край
okres	район
obec	община (населённый пункт, село, посёлок, муниципалитет)

Překlad vybraných názvů územně správních celků

8.1.3 Převod vybraných druhů toponym

8.1.3.1 Názvy států

Názvy států jsou jedinečná toponyma, proto jejich cizí podobu nikdy nově netvoříme, ale **dohledáváme** (například v encyklopediích jako *Малый атлас мира, Школьный атлас světa*). Vžitě názvy států mají podobu **exonym** (*Rakousko, Maďarsko, Kumaň*), **transkripce** s případnou **adaptací** (*Turkmenistán*) či **kalku** (*Pobřeží slonoviny, Ruská federace*).

V různých typech textů musíme dbát na to, že je rozdíl mezi názvy politickými (*Česká republika, the Czech Republic, Чешская Республика*) a názvy obecně zeměpisnými (*Česko, Czechia, Чехия*). Stejně tak *Rusko (Россия) × Ruská federace (Российская Федерация)*; *Makedonie (Македония) × FYROM (Former Yugoslav Republic of Macedonia, Бывалá jugoslávská republika Makedonie (BЈRM), Бывшая югославская Республика Македония)*; *Pobřeží slonoviny (Берег Слоновой Кости) × Côte d'Ivoire (Республика Кот-д'Ивуар)*. V oficiálních textech je nutné vždy použít oficiální název. V neoficiálních textech naopak není chyba (a mnohdy je naopak vhodnější) používat název obecně zeměpisný.

8.1.3.2 Názvy obcí (měst, městysů a vesnic)

U názvů obcí je při převodu z češtiny do ruštiny a naopak nejčastějším způsobem převodu **transkripce** (Санкт-Петербург – Sankt-Petěrburg, Москва – Moskva, Нижний Новгород – Nižnij Novgorod, Сергиев Посад – Sergijev Posad, Юрьев-Польский – Jurjev-Polskij). **Ехonyma** jsou u názvů měst v česko-ruském převodu poměrně ojedinělá (Санкт-Петербург – Petrohrad). Jedná-li se o méně známé město, jehož název ještě nebyl v cizím jazyce zaveden, VJ vždy **transkribujeme** (nikdy nevytváříme vlastní kalk).

Při přepisování názvů obcí do ruštiny je potřeba formu přeneseného VJ přizpůsobit ortografickým pravidlům jazyka příjemce (tato pravidla se vztahují pouze na převod toponym):

- Složené toponymické názvy (včetně názvů s předložkou), které transkribujeme do ruštiny, se píše se spojovníkem, i když v češtině spojovník není (*Ческа-Тришебова, Карловы-Вары, Чески-Крумлов*). Toto pravidlo vychází z pravopisu ruských toponym podobného typu (*Йошкар-Ола, Юрьев-Польский, Переславль-Залесский, Ростов-на-Дону, Орехово-Зуево*). Ve směru přepisu z ruštiny do češtiny spojovník zachováváme (*Joškar-Ola, Jurjev-Polskij*).
- Je-li přídatné jméno z názvu adaptováno (porušeno pomocí ruské koncovky), název se píše bez spojovníku (*Чешский Крумлов*), což vychází ze stejného modelu u ruských názvů typu *Нижний Новгород, Сергиев Посад*.

8.1.3.3 Názvy ulic a náměstí

Názvy ulic a náměstí mají v textu důležitou identifikační funkci, proto by nejčastější metodou převodu měla být praktická transkripce (*ulice Na Kampě – улица На-Камне*), aby adresát získal co nejpřesnější představu o výchozí podobě propria a mohl si je dohledat v dalších zdrojích. Jak je však vidět v následující ukázce, při převodu tohoto typu toponym se často užívají i jiné metody (kalk, adaptace, rozšíření, větňčlenská záměna):

Площадь Свободы ограничивают улица Сумская, на нее выходят спуск Пассионарии, проспект Ленина и улица Тринклера. – Náměstí Svobody je z jedné strany ohraničeno ulicí Sumskou a z druhé strany do něho ústí ulice (spusk) Pasionarii, Leninův prospekt a Trinklerova ulice [135].

8.1.3.3.1 Transkripce názvů ulic a náměstí

Transkripce (s případnou **adaptací**) při převodu volíme tehdy, když:

a) Proprium nemá relevantní sémantickou hodnotu (*Сумская улица – ulice Sumská, Московский проспект – Moskevský prospekt, ulice На Кампě – улица На-Камне*). Taková propria většinou transkribujeme se současnou adaptací koncovky (tedy *ulice Sumská*, nikoli *ulice *Sumskaja*).

b) Vnitřní podoba přeneseného propria by se příliš odlišovala od výchozí podoby (*Зелный trh* raději převedeme transkripcí jako *Зелны-Трг*, nikoli jako *Капустный рынок*; stejně tak *ул. Большая Морская* bude *ulice Bolšaja Morskaja*, nikoli *ulice Velká Mořská*). Jak uvádíme níže, **kalky** těchto názvů je vhodné uvést v závorce (**zdvojený převod**). V případě textů s primárně estetickou hodnotou (beletrie, zčásti publicistika) je také možné uvedení kalkovaného názvu jako jediné varianty (tedy pouze *Капустный рынок, Velká Mořská ulice*).

c) Název ulice či náměstí není součástí souvislého textu, ale vystupuje jako položka v seznamu, kde je potřeba zachovat co nejvyšší míru zpětné převoditelnosti (*Staroměstské náměstí – Староместске-намести*).

Při přepisování do ruštiny by se měly čistě transkribované složené názvy ulic a náměstí (včetně názvů s předložkou) psát se spojovníkem (Mel'nikov 1964: 141): *ulice Pod Kaštanу – улица Под-Каштану, ulice Na Příkopě – улица На-Пришконе, Staroměstské náměstí – Староместске-Намести, Зелный trh – Зелны-Трг*. Je-li název porušten (adaptován) nebo přeložen pomocí kalku, spojovníky se nepíší: *náměstí Svobody – площадь Свободы*.

8.1.3.3.2 Kalkování názvů ulic a náměstí

Kalk volíme obvykle tehdy, když výchozí i cílová formální podoba propria mají velmi podobnou strukturu díky slovanské příbuznosti českého a ruského jazyka (*Zlatá ulička – Золотая улочка, náměstí Svobody – площадь Свободы, Česká ulice – ул. Чешская; Сенная площадь – Сенне náměstí, Садовая улица – Садовая ulice*).

V případě, že by vnitřní formu nebylo možné zachovat a místo kalku bychom byli nuceni použít substituci, může být vhodným řešením i **polokalk** (*Staroměstské náměstí – Староместская площадь*). Tuto podobu považujeme za vhodnější než *Старогородская площадь*, která může způsobit potíže s orientací ruským turistům, kteří nedostatečně ovládají český jazyk.

8.1.3.3.3 Rozšíření informačního základu při převodu názvů ulic a náměstí

Apelativní části proprií, které nemají vhodný ekvivalent, převádíme pomocí transkripce, která však zastírá sémantickou hodnotu propria, a je proto vhodné ji **rozšířit**: *Лесопарковый переулок* – **ulice** *Lesoparkovyy pereulok*. Tuto metodu je možné využít např. při převodu názvů městských obvodů: *Автозаводский район* – **městská část** *Avtozavodskij rajon*.

8.1.3.3.4 Užití zdvojeného převodu názvů ulic a náměstí

Vzhledem k tomu, že u toponym je vedle identifikační funkce často relevantní i sémantická hodnota, jako velmi vhodná se jeví i **metoda zdvojeného převodu**, tzn. transkripce názvu s uvedením kalku či doplnění v závorce: *Зелный trh* – *Зелный-Трх* (*Капустный рынок, на рынке до сих пор находится овощной рынок*); případně naopak – kalk s transkripcí v závorce: *Сенная площадь* – *Сенные náměstí* (*Сенная площадь*).

Uvádění samotných kalkovaných variant (*Staroměstské náměstí* – *Старомосковская площадь*, *Zelný trh* – *Капустный рынок*) jako jediných překladových variant nepovažujeme za nejvhodnější, neboť se zcela ztrácí identifikační funkce propria.

8.1.3.3.5 Užití exonym pro převod názvů ulic a náměstí

V případě velmi známých toponym (obvykle hlavní ulice a náměstí) je možné uvést **exonymum** bez uvedení transkribované podoby (*Красная площадь* – *Rudé náměstí*, *Дворцовая площадь* – *Palácové náměstí*).

8.1.3.3.6 Správný zápis adresy

Formu adresy není možné nijak měnit, proto se jednotlivé položky při převodu do češtiny **transkribují**; při převodu do ruštiny se **transplantují** a není žádoucí přidávat zkratky typu *ул.*, *з.* apod.

8.1.3.4 Oikonyma, urbanonyma (názvy osídlených objektů)

Názvy domů, vil, restaurací, hospod, hradů, zámků, paláců, církevních staveb a jinak významných budov jsou v městské toponymii (a potažmo turistických průvodcích) velmi časté, v celosvětovém měřítku je však jejich význam minimální, zavedená exonyma pro ně proto obvykle neexistují a překladatel musí nové názvy tvořit sám.

Vzhledem k tomu, že význam apelativní složky těchto názvů je pro recipienty obvykle důležitý (historie místa, legendy apod.), vžila se tradice takové názvy překládat pomocí **kalků** či **polokalků**. Při takovém přístupu je však potřeba mít na paměti, že se stále jedná o vlastní jména s identifikační funkcí, která může být překladem znehodnocena. Je proto vhodné zvlášť v turistických průvodcích uvádět v závorce i původní (transkribovanou nebo transplantovanou) variantu (**zdvojený převod**). V textech beletristických či publicistických původní varianty neuvádíme, protože by text zbytečně zatěžovaly.

Příklady převodu názvů budov, vil, paláců, hradů, zámků:

hrad Špilberk – замок Шпильберг, letohrádek Mitrovských – летний дворец Митровских, Dům U Černé Matky Boží – Дом У чёрной Богоматери, Staroměstský orloj – Пражские куранты, Měnilská brána – Менинские ворота, Husův sbor – Молевная им. Гуса, Stará radnice – Старая ратуша;

Благовещенский собор – chrám Zvěstování, Успенский собор – chrám Zesnutí Panny Marie, Стrogановский дворец – Stroganoviův palác (Stroganovskij dvorec), Обер-Командантский дом – Velitelský dům (Ober-Komendantskij dom), Ивановские ворота – Ivanovská brána (Ivanovskije vorota), Казаньский собор – Kazaňská katedrála (Kazaňskij sobor), Дворец советов – Palác sovětů.

U názvů, které vyžadují přesnější pochopení dané reálie, je vhodnější **substituace** než kalk nebo transkripce:

*ДнепроГЭС – Dněperská vodní elektrárna (nikoli DněproGES nebo *Dněperská hydroelektrostanice), ветеринарный институт – veterinární ústav / veterinární univerzita (nikoli veterinární institut); hlavní nádraží – центральный железнодорожный вокзал (nikoli центральный вокзал, který by mohl být i autobusový).*

Názvy církevních staveb často obsahují antroponyma (jména světců), která je potřeba v oikonymech (na rozdíl od názvů měst) přenášet pomocí **etymologické záměny**:

kostel sv. Jakuba – костел св. Иакова, kostel Nanebevzetí Panny Marie – храм вознесения девы Марии, капуцинский костел Nalezení sv. Kříže s kryptou – капуцинский костел Явления св. Креста и усыпальница;
Петропавловский собор – chrám sv. Petra a Pavla (Petropavlovskij sobor), церковь св. Николая Чудотворца – chrám sv. Mikuláše (cerkov sv. Nikolaja), церковь Покрова на Нерли – chrám Záštity/Roucha Bohorodičky na Něrli (cerkov Pokrova na Nerli).

Urbanonyma často obsahují antroponymickou složku, kterou je potřeba transkribovat s případnou záměnou neshodného přívlastku za shodný, případně i přeložit/substituovat apelativní část názvu:

Также комплекс площади включает главный корпус Харьковского национального университета имени Василия Каразина (до 1941 Дом Проектов), Северный корпус ХНУ имени Василия Каразина (до 2004 года Военная инженерная академия Противовоздушной обороны имени Говорова, по проекту - Дом кооперации), гостиница Харьков (гостиница Интернационал), здание областного совета (до 1934 года - ЦК ВКП(б) - Центральный комитет Всесоюзной коммунистической партии большевиков), гостиница Kharkiv Palace Premier (2012), Харьковский областной дворец детского и юношеского творчества (ранее - Дом пионеров им. Павла Постышева, Ветеринарный институт).

Komplex náměstí zahrnuje také hlavní budovu Charkovské národní univerzity V. N. Karazina (do roku 1941 Dům projektu), Severní budovu Charkovské národní univerzity V. N. Karazina (do roku 2004 Govorozova vojenská stavebně-inženýrská akademie protivzdušné obrany, podle projektu Dům spolupráce), hotel Charkov (hotel International), sídlo krajské rady (do roku 1934 ÚV VKS(b) - Ústřední výbor Vsesvazové komunistické strany bolševiků), hotel Kharkiv Palace Premier (2012), Charkovský oblastní palác tvorby dětí a mládeže (dříve Dům pionýrů Pavla Postyševa, Veterinární ústav) [136].

8.1.3.5 Hydronyma a názvy ostrovů

- **Názvy řek** se obvykle převádějí **transkripčně**: *Vltava – Влтава, Ohře – Огрге; Обь – Об, Лена – Лена*. U některých řek existuje zavedené **exonymum**, které se vymyká pravidlům transkripce: *Волга – Volha*. Řeky, které mají v názvu apelativní složku, se převádí **polokalkem**: *Нижняя Тунгуска – Dolní Tunguska*. Některé transkribované názvy řek přibírají v ruštině rodovou koncovku **-a (adaptace)**: *Лаба – Лаба/Эльба, Seine – Сена*.
- **Názvy vodních ploch (moří, oceánů, zálivů, jezer, rybníků)** často obsahují apelativní označení druhu objektu (někdy je však obtížné určit, zda toto apelativum je, či není nedílnou součástí názvu). Tuto apelativní složku je zvykem překládat, zbytek hydronyma se transkribuje (**polokalk**). Sufix transkribované části názvu se obvykle **adaptuje**:

Варентово море – Баренцево море, Северní ledový oceán – Северный Ледовитый океан, Махово озеро – Махово озеро, rybník Velké Dářko – пруд Велике-Даржско; Байкал – Байкал, пролив Маточкин Шар – прілив Матоцькін Шар.

- **Názvy ostrovů** také obvykle podléhají **kalkování**, neboť slovo ostrov či jiné apelativum je většinou součástí jejich názvu. V případě částečně asémantic-

kých pojmenování je řešením **polokalk**. Názvy je vhodné vždy ověřit v atlasech, neboť ruská i česká topografie pro ně obvykle mají již vytvořeny své názvy: *остров Северный* – *Severní ostrov*, *Новая Земля* – *Nová země*.

Je třeba dbát na pravopisné odlišnosti v obou jazycích (název podléhá pravidlům pravopisu přijímajícího jazyka, viz kapitola 8.5).

8.1.3.6 Oronyma (názvy pohoří, hor a kopců)

Významné objekty vždy dohledáváme v atlasech (**exonyma**), mikrotoponyma kalkujeme, je-li součástí názvu apelativní označení druhu objektu (klasifikátor). Je-li název asémantický, jeho formu **transkribujeme**:

*Кркonoše – Кркonoше (Исполиновы горы)*⁷⁹, *Sněžka – Снежка, Českomoravská vrchovina – Чешко-Моравская возвышенность, Moravskoslezské Beskydy – Моравско-Силезские Бескиды, vrch svatého Kříže – холм Святого Креста, Kavčí hory – Кавчи горы; Западно-Сибирская равнина – Западосибирская равнина, Выходоевропейская равнина – Восточно-Европейская равнина, Воробьевы горы – Вrabčí hory (i když správně by bylo *Vorobjovovy hory*, protože místo je pojmenováno podle poustevníka Vorobjova, exonymum *Vrabčí hory* se však již vžilo).*

Na rozdíl od měst je u oronym zvykem **adaptovat** či **překládat kalkem** adjektivní část. U měst tedy máme *Český Krumlov – Чешко-Крумлов*, u oronym však *Žďárské vrchy – Ждярские горы* (nikoli **Ждярске-врхи*), *České středohoří – Чешское среднегорье*, nikoli **Чешке-стржедогоржи*.

Je třeba věnovat pozornost také rozdílnému pravopisu. Spojují-li se v názvu dva geografické prvky, nepíší se v ruštině dohromady, ale se spojovníkem, přičemž obě části se píší s velkým písmenem:

Западно-Сибирская равнина – Западосибирская равнина; Выходоевропейская равнина – Восточно-Европейская равнина, Českomoravská vrchovina – Чешко-Моравская возвышенность, Moravskoslezské Beskydy – Моравско-Силезские Бескиды; stejně tak Запadočeská univerzita – Западно-Чешский университет.

8.1.3.7 Názvy zeměpisných, turistických a etnografických regionů

Geografické regiony jsou území vymezená na základě určitých společných rysů. Jejich názvy převádíme pomocí transkripce, kalku či exonyma: *Plzeňsko – Плезньско, Český ráj – Чешский рай, Slovácko – Моравская Словакия*.

⁷⁹ Exonymum *Исполиновы горы* uvádí vedle názvu *Кркonoше* Velká sovětská encyklopedie (Bol'saja sovetskaja encyklopedija, BSE, viz seznam literatury).

České dlouhé *-i*, které se vyskytuje v názvech některých etnografických regionů (*Pošumaví, Povltaví, Podkrušnohoří*), se do ruštiny převádí pomocí koncovky *-ье* (*Пошумавье, Повлтавье, Подкрушногорье*). Toto pravidlo neplatí, je-li název etnografického regionu součástí názvu města (*Černá v Pošumaví – Черна-в-Пошумави*).

8.1.3.8 Honorifikační toponyma (toponyma s antroponymickou složkou)

Název **ulice** či **náměstí** někdy obsahuje jméno historické osobnosti, které bývá převáděno etymologickou záměnou. Jedná se o toponyma, u kterých je důležitá identifikační funkce, antroponymickou složku v nich proto **transkribujeme**: *náměstí U Svatého Jiří – площадь У-Святого-Йиржи* (samotné antroponymum *svatý Jiří* se však převádí pomocí etymologické záměny jako *святой Георгий*). V textech, kde není identifikační funkce tak důležitá, je samozřejmě možný i kalk (*площадь У Святого Георгия*).

Pokud má antroponymická složka v češtině formu přívlastňovacího přídavného jména vyjádřeného shodným přívlastkem, je vhodné ji do ruštiny převést jako přívlastek neshodný: *Juditin most – мост Юдиты*. Analogicky při převodu z ruštiny do češtiny tvoříme z neshodných přívlastků přívlastky shodné jako při převodu chrématonym: *Мавзолей Ленина – Ленинovo mauzoleum*. Neplatí to však pro již zavedené názvy: *Karlova univerzita – Карлов университет*.

8.1.3.9 Toponymické komponenty jiných názvů

S přídavnými jmény odvozenými od toponym se setkáváme v názvech oblastí, škol, univerzit apod. Takové názvy **transkribujeme** (s případnou **adaptací**) nebo **kalkujeme**. Je-li u víceslovných názvů vypuštěn poslední morfém, do názvu jej znovu nevkládáme: *нижегородской – nižegorský*, nikoli **nižněnovogorský* (podle modelu *Jindřichův Hradec – jindřichohradecký*, nikoli **jindřichovohradecký*). Adaptují se nejen sufixy, ale i prefixy. Tak, jako v češtině existuje *Povolží*, nikoli **Privolží*, je potřeba podle stejného modelu převést i *Пруднестровье*, které bude znít *Podněstří*, nikoli **Pridněstří*.

Московская область – Moskevská oblast, Приволжский федеральный округ – Povolžský federální okruh, Нижегородский государственный университет имени Н. И. Лобачевского – Nižegorská státní univerzita N. I. Lobačevského.

8.2 Astronyma

Astronyma jsou názvy souhvězdí, hvězd, planet, asteroidů, galaxií, kosmických těles. Ve všech jazycích mají vlastní vědeckou terminologii, jejich nové názvy pro-

to nevytváříme, ale dohledáváme: *Velká medvědice – Большая Медведица, Halleyova kometa – Комета Галлея*.

8.3 Anemonyma

Anemonyma jsou názvy přírodních katastrof (větrů, hurikánů, cyklonů). Hurikány a cyklony jsou pojmenovávány od roku 1945 s cílem zamezit záměně při popisu konkrétní větrné katastrofy v době současného výskytu několika hurikánů či cyklonů na více místech najednou. Větrné smrště dostávají mužská i ženská jména (*hurikán Katrina, cyklon Tracy, tajfun Nina, hurikán Andrew*). Pro jejich převod obvykle používáme **transkripci**:

hurikán Katrina – ураган Катрина, cyklon Tracy – циклон Трейси, tajfun Nina – тайфун Нина, hurikán Andrew – ураган Эндрю.

8.4 Zapojení přejatých toponym do morfosyntaktických vztahů přijímajícího jazyka⁸⁰

Pokud se přejatá toponyma skloňují, přiřazení k náležitému paradigmatu záleží na tom, jakého rodu je přejaté toponymum v cílovém jazyce. Jejich rod se v ruštině a češtině nemusí shodovat, protože v obou jazycích se řídí především koncovkou, nikoli výchozím rodem. Přiřazení k rodu je také často motivováno rodem apelativních součástí VJ v cílovém jazyce.

Názvy, které končí na tvrdou souhlásku, jsou v ruštině obvykle mužského rodu (*Часлав – в Чаславе*). Ty, které končí na měkkou souhlásku, mohou být v ruštině jak mužského, tak i ženského rodu (*Плзень – в Плзене i в Плзени*). Názvy, které končí na samohlásku, jsou v češtině často pomnožné (*Lidice*). V ruštině se takové názvy někdy stávají singulárními (*Лидице – в Лидице, Новошице – в Новошице*), ale častější a vhodnější je zachování plurálu, tedy *в Лидицах, в Новошицах*.

Při převodu substantivních ruských toponym do češtiny mohou být toponyma končící ve výslovnosti na souhlásku mužského (*Petrohrad*) i ženského (*Sibiř*) rodu, ta, která končí na samohlásku, mohou být rodu ženského (*Moskva*) a středního (*Carškoje Selo*). Pokud mají adjektivní koncovku, skloňujeme je podle tvrdých (*Carškoje Selo, bez Carského Sela*) nebo měkkých (*Nižnij Novgorod, bez Nižního Novgorodu*) vzorů.

80 V této podkapitole vycházím kromě vlastního výzkumu také z publikací: Gazda 2006: 115–117; Giljarevskij – Starostin 1969: 15, Mel'nikov 1964: 131–145.

8.4.1 Skloňování toponym končících na samohlásku

Česká vlastní jména, která mají formu singuláru a jsou transkripčně zakončena na samohlásku *-e*, *-u/ы*, *-o*, se v ruštině obvykle nesklonují (*я из Брно; погода в Бланско, едем из Быстржице, из Врхлаби, из Бржези, из Сланы*). Ta, která končí na samohlásku *-a*, se skloňují (*погода в Праге, в Сазаве, в Беле-под-Бездезем*). Plurálová VJ, která jsou zakončena na *-e*, *-y*, se obvykle skloňují (*Домажлице – из Домажлиц, Крконоше – в Крконошах, Лидице – в Лидицах, Липаны – из Липан, Градчаны – из Градчан*).

Ruská vlastní jména substantivního typu, která končí na samohlásku, mohou být v češtině ženského rodu, a potom se skloňují podle vzoru žena (*Москва – з Москвы*) nebo středního, a tehdy se skloňují podle vzoru město (*Верещагино – без Верещагина*) nebo moře (*Верхотурье – к Верхотурью*). Pokud jde o jména adjektivního typu, skloňují se dle tvrdého vzoru mladý, nebo měkkého vzoru jarní (*Во́лжский – без Во́лжского, Видное – без Видного, Ни́зний Новго́род – без Ни́знего Новго́рода, николи *Ни́знего Новго́рода*, jak můžeme občas vidět).

8.4.2 Skloňování toponym končících na souhlásku

Toponyma zakončená na souhlásku se skloňují podle odpovídajících ruských/českých paradigmat (*Оломоуц – в Оломоуце; Barnaul – в Barnaulu, Pskov – в Pskově*).

Česká propria zakončená na *-ec* a *-ek* ztrácejí při českém skloňování vkladné *e* (*Liberec – в Liberci*). V ruštině je u antroponym patrná tendence toto *e* zachovávat (*пьесы Кафела Чапека*), ale u toponym se setkáváme jak s jeho vypadením (*в Либереце*), tak s jeho zachováním (*в Пльзене, в Писеке*).

Při skloňování ruských toponym zakončených ve vyslovované podobě na tvrdou nebo obojetnou souhlásku může nastat problém při volbě tvaru 2. p. j. č. (zda užít koncovku *-a*, či *-u*, tedy vzor hrad nebo podvzor les, přičemž u jmen cizích je častější koncovka *-u*: *без Петрограду*). I v 6. p. j. č. dochází ke kolísání mezi koncovkami *-ě(e)* a *-u*, přičemž koncovka *-ě(e)* se užívá převážně u jmen domácích nebo cizích počestěných a u jmen, která mají ve 2. p. koncovku *-a*, a dále v názvech zakončených na *-štejn*, *-hrad*, *-grad* (*в Петроградě, Волгоградě*). Jinak u cizích jmen dnes výrazně převažuje koncovka *-u*, mimo jiné i proto, že její užití není doprovázeno alternací předchozí souhlásky.

8.4.3 Skloňování dvouslovných toponym a toponym s předložkou

V ruských složených toponymech se skloňují obě části, pokud jsou to původně ruské lexémy nebo v ruštině již zdomácněla (*Пере́славль-Зале́ский – в Пере́славле*

-Залесском). Výjimku tvoří názvy, u kterých první komponent končí na -o a řadí se tak ke střednímu rodu. U takových slov se skloňuje pouze druhá část (*Орехово-Зуево* – в *Орехово-Зуеве*, *Ликино-Дулёво* – в *Ликино-Дулёве*). Pokud je součástí názvu slovo město, jména středního rodu končící na -ovo, -его a některá další se neskloňují (в *городе Орехово-Зуево*).

U složených toponym přejatých z cizího jazyka se zpravidla skloňuje pouze poslední část, protože první část není po převedení do ruštiny přídavné jméno: в *Алма-Ате*, под *Буенос-Айресом*, до *Банска-Бистрицы*, в *Чески-Крумлове*, в *Кутна-Горе*, в *Млада-Болеславе*, в *Гавличкув-Броде*. Pokud je složené toponymum v češtině v množném čísle (*České Budějovice*, *Mariánské Lázně*), skloňovat se nebude ani jedna z jeho částí: *еду из Ческе-Будеёвице*, *из Марианске-Лазне*. Na druhou stranu v textech méně oficiálního charakteru je možné i skloňování obou částí (в *Марианских-Лазнях*).

Ve složeninách, které jsou utvořeny podle modelu město-nad-řekou, se mohou skloňovat obě části: *Ждьяр-над-Сазавоу*, в *Ждьяре-над-Сазавой*; *Кралупы-над-Влтавоу*, в *Кралупах-над-Влтавой*.

Předchází-li toponymu slovo *город*, vlastní jméno se skloňovat nebude vůbec: в *городе Чески-Крумлов*.

Toponyma, která byla přejata v poruštěné formě (*Чешский Крумлов*, *Кутная Гора*, *Марианские Лазне*), se skloňují podle náležitých ruských paradigmat (в *Чешском Крумлове*, в *Кутной Горе*, в *Марианских Лазнях*, в *Карловых Варах*).

Skloňování ruských dvouslovných toponym v češtině je analogické se skloňováním ruských příjmení, tedy adjektivní část skloňujeme podle vzorů adjektivních (měkkých i tvrdých), část substantivní podle náležitých paradigmat podstatných jmen (řídíme se koncovkou). U některých lze bez problémů skloňovat obě části názvu, a to první část pomocí adjektivních koncovek (analogicky s antroponymy, kde máme v nominativu koncovku přejatou transkripčně a v ostatních pádech koncovku adjektivní) a druhou část podle náležitého vzoru substantivního: *Borovo Selo* – bez *Borového Sela*, *Carskoje Selo* – bez *Carského Sela*, *Nižnij Novgorod* – bez *Nižního Novgorodu* (v posledním případě jde o měkký adjektivní vzor jarní). U některých názvů však nemusí být snadno rozpoznatelné, že první část je přídavné jméno, nelze proto zcela odmítat ani skloňování podle substantivního vzoru město (2. p. *Goljama Sela*), více viz Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i., <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

8.5 Specifika pravopisu přejatých toponym

Při převodu toponym do nového jazykového prostředí nestojí před autorem textu pouze úkol jméno správně převést. Neméně důležité je dodržet všechna ortografická a morfoloická pravidla, která se mohou lišit od pravidel jazyka výchozí

ho, mohou však být nezvyklá i pro jazyk cílový, neboť na cizí propria se mnohdy uplatňují zvláštní pravidla:

- Transkribované **víceslovné toponymické názvy** (názvy měst, ulic, náměstí, transkribované části hydronym), které obsahují transkribovaný, původně adjektivní komponent (*Český, Velký* apod.), se v ruštině píše se **spojovníkem**: *Железны-Брод, Карловы-Вары, Чески-Крумлов, Усти-над-Лабем; площадь Йиржиго-з-Подебрад, улица На-Пришкоте; пруд Велке-Даржко, Велке-Езеро*. Nejedná-li se o převod v kartografii nebo encyklopedických publikacích, podléhají koncovky toponym v některých případech (zvlášť když je adjektivní komponent zakončen na samohlásku nebo je tvořen snadno přeložitelným slovem) morfologickým změnám motivovaným etymologickou či zvukovou podobností s ruskými slovy a blíží se tak klasickému překladu. Je-li název takto adaptován, spojovník se nepíše: *Чешский Крумлов, пруд Большое Даржко, Большое озеро*.
- Se spojovníkem se píše i názvy, které **obsahují předložku**, přičemž toponymum nepodléhá žádným změnám. To znamená, že zachováváme i nepřímé pády, nepřekládáme předložku z a podobně: *Žďár nad Sázavou – Ждяр-над-Сазавоу; Ústí nad Labem – Усти-над-Лабем; Klenčí pod Čerchovem – Кленчи-под-Черховем*. Mimo oblast kartografie a encyklopedické literatury (tedy v souvislých textech) existuje tendence překládat dle ruského modelu s předložkou na jména těch měst, která obsahují komponent „nad řekou“. Podle vzoru *Отрадное на Неве* tedy může být i *Ждяр-на-Сазаве*, v takovém případě je však sporné psaní toponyma se spojovníky, a je proto lepší se takovým konstrukcím vyhnout.
- Vlivem ruského pravopisu se v souslovných transkribovaných zeměpisných názvech **složené atributivní části píše se spojovníkem**, přičemž každá část navíc začíná velkým písmenem: *Западно-Сибирская равнина – Západosibiřská rovina, Восточноевропейская равнина – Východoevropská rovina – Восточно-Европейская равнина, Českomoravská vrchovina – Чешко-Моравская возвышенность, Moravskoslezské Beskydy – Моравско-Силезские Бескиды, Západočeská univerzita – Западно-Чешский университет*.
- Stejně jako psaní spojovníků, i psaní velkých písmen se řídí pravidly přijímacího jazyka. Proto se v zeměpisných názvech všechny komponenty kromě předložek, spojek a přeložených jmen obecných, která nejsou součástí názvu (slova hora, vrch, hory, pohoří, město, jezero...), píše s velkým písmenem. Pokud bylo apelativní označení druhu objektu transkribováno (*Рио-Негро*), bude se také psát s velkým písmenem vždy (Giljarevskij – Starostin 1969: 15). *Российская Федерация – Ruská federace, Česká republika – Чешская Республика; гора Святого Ильи – hora svatého Eliáše, vrch svatého Kříže – холм Святого Креста;*

ale název města *Hora Svaté Kateřiny* – *Гора-Свاته-Катержины*; *České středohoří* – *Чешские Средние горы*, *Český les* – *Чешский Лес* (slovo *les* je součástí názvu).

- Jisté zásady je potřeba zachovávat při převodu přídavných jmen, která byla odvozena od jmen vlastních. „Zásady odvozování takových jmen jsou v obou jazycích příbuzné: *Волга* – *волжский*, *Volha* – *volžský*, *Урал* – *Уральский*, *Ural* – *uralský*. Proti ruskému pohyblivému *o* stojí české *e*. *Москва* – *московский*, čes. *moskevský*, stejně tak *мордовский*, čes. *mordevský*. Proti nezměněné kmenové souhlásce stojí změněná česká: *Ока* – *окский*, čes. *ocký*, *Казах* – *казахский*, čes. *kazašský*, *Ольга* – *ольгин*, čes. *Olžin*. Měkkost původní souhlásky *ň* se v češtině v odvozených adjektivech zachovává, na rozdíl od ruštiny: *Тамань* – *таманский*, čes. *tamaňský*, *Кубань* – *кубанский*, čes. *kubaňský*. Ruské přípony *-enskiij*, *-inskiij*, *-imskiij*, *-ijskiij* u jmen (většinou neruských) na *-a*, *-i*, *-e* v češtině neexistují: *Емба* – *ембинский*, *Балахна* – *балахнинский*, *Шахты* – *шахтинский*, *Умриха* – *умрихинский*, *Уфа* – *уфимский*, *Фрунзе* – *фрунзенский*, *Сочи* – *сочинский*, *Ельги* – *ельгинский*, *Хамра* – *хамрийский* zní v češtině *embský*, *balachenský*, *šachetský*, *umrišský*, *ufský*, *frunzský*, (srov. *francouzský*), *sočský*, *elžský*, *chamerský*. Proti *Куба* – *кубинский* máme obvyčejně *kubánský* (na rozdíl od *kubaňský*, viz výše). Adj. *кунавинский* je nutno česky převést jako *kupavenský*, protože je od *Купавна* (*Старая Купавна*) a je v ruštině tvořeno analogicky sufixem *-inskiij*. *К Баку* je v češtině přídavné jméno *bakuský* (rus. *бакинский*), *к Днепръ* je rus. *днепровский*, čes. *dněperský*; *ке Кремль* je rus. *кремлёвский*, čes. *kremelský*“ (Пек 1951: 11).